

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

National Office
Erasmus+UA
erasmusplus.org.ua

*Міністерство освіти і науки України
Національний Еразмус+ офіс в Україні
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ПІСЛЯ ЛІСАБОНСЬКОГО ДОГОВОРУ: ВІД ТРЬОХОПОРНОЇ СТРУКТУРИ ДО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Матеріали Всеукраїнського круглого столу

в межах реалізації проєкту Еразмус+ Модулі Жана Моне
621046-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE
«Європейська політична інтеграція:
історична ретроспектива та сучасність»

20 травня 2022 року

Глухів

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

УДК 378:327

Європейський Союз після Лісабонського договору: від трьохпопної структури до конституціоналізму. Матеріали Всеукраїнського круглого столу. В межах проєкту Еразмус+ Модулі Жана Моне 621046-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейська політична інтеграція: історична ретроспектива та сучасність. Глухів, 20 травня 2022 р. / Упорядник: О. Чумаченко. Глухів, 2022. 93 с.

У збірнику опубліковані тези виступів учасників круглого столу, присвячені актуальним питанням функціонування Європейського Союзу після ратифікації Лісабонського договору у сфері Спільної зовнішньої і безпекової політики, інноваційної політики, інституційних нововведень, відносин України та ЄС, в тому числі в контексті російської агресії.

Для різних категорій слухачів.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст, оприлюднені факти та поданий цифровий і статистичний матеріал відповідальність несуть автори.

*European Union after Lisbon Treaty:
from Tree-Pillar Structure to Constitutionalism*

---

*Ministry of Education and Science of Ukraine
National Erasmus+ Office in Ukraine
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
V.N. Karazin Kharkiv National University
National Pedagogical Dragomanov University*

**EUROPEAN UNION AFTER LISBON TREATY:
FROM TREE-PILLAR STRUCTURE TO
CONSTITUTIONALISM**

**Proceedings
of the All-Ukrainian round table**

in the framework of the Erasmus+ Jean Monnet Modules Project
621046-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE
European Political Integration:
Historical Retrospective and Nowadays

**May 20, 2022
Hlukhiv**

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

European Union after Lisbon Treaty: from Tree-Pillar Structure to Constitutionalism. Proceedings of the All-Ukrainian scientific-methodical seminar. Within the Erasmus+ Jean Monnet Modules project 621046-EPP-1-2020-1-EN-EPPJMO-MODULE European political integration: historical retrospective and nowadays. Hlukhiv, May 20, 2022 / Arranged by: O. Chumachenko. Hlukhiv, 2022. 93 p.

The collection includes abstracts of the roundtable speeches on topical issues of the European Union after ratification of the Lisbon Treaty in the field of Common Foreign and Security Policy, innovation policy, institutional innovations, relations between Ukraine and the EU, also in the context of Russian aggression.

For different categories of listeners.

Proceedings are submitted in the author's edition. The authors are responsible for the content, published facts and submitted digital and statistical material.

ЗМІСТ

Боровець І.І.

Високий представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки: каденція Кетрін Ештон..... 7

Воронова Н.С.

Україно-польські історико-культурні зв'язки: fundacja imienia Krzysztofa Skubiszewskiego..... 15

Гриценко А.П., Гриценко В.А.

Лісабонська угода: історія та перспективи подальших безпекових інновацій в нинішніх умовах російської агресії..... 20

Гриценко А.П.

Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС в умовах російської агресії..... 27

Гуцалюк О.М., Бондар Ю.А.

Стратегії та концепції національної безпеки європейських країн: теоретичні аспекти..... 32

Зінченко В.П., Зінченко І.В.

Засоби активізації пізнавальної діяльності здобувачів у процесі євроінтеграційних студій в умовах дистанційного навчання..... 38

Ковальова Т.В.

Роль Лісабонського договору в юридичному закріпленні прав людини в Європейському Союзі..... 45

Ляшенко А.В., Слінченко Л.В.

Інноваційна політика: досвід країн Європейського Союзу..... 49

Олексенко Л.В.

Розвиток інноваційної інфраструктури в країнах ЄС після Лісабонського договору..... 53

Радченко М.В.

Лісабонський договір у контексті формування права ЄС..... 59

Рогова О.Г.

Динаміка відносин України з ЄС після Лісабонського договору..... 66

Слінченко Л.В., Сема П.С.

Європейський союз після Лісабонського договору: інституційні нововведення 72

Ткаченко М.Ю.

Три сфери Лісабонської інновації: обсяг та природи компетенції спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС..... 77

Федоров І.О.

Лісабонський договір: політико-правовий аспект..... 82

Шевченко В. М.

Забезпечення безпеки персональних даних під час обслуговування платників податків..... 88

пов'язаних з ними актів (2001/C80/01) від 26.02.2001р.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (Дата звернення 10.05.2022.)

4. Паппас Спірос. Європейське управління: навч. посібник / Програма Tacis Європейського Союзу в Україні ; Проект «Правничі студії в Україні: Київ та окремі регіони». К.: ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. 192 с.

*Рогова О.Г.,
кандидат юридичних наук, доцент
Харківського національного економічного
Університету імені Семена Кузнеця*

ДИНАМІКА ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ЄС ПІСЛЯ ЛІСАБОНСЬКОГО ДОГОВОРУ

Лісабонський договір (надалі – ЛД), або Договір про внесення змін до Договору про ЄС та Договору про заснування ЄС, підписаний на саміті ЄС 13 грудня 2007 р., який набув чинності 1 грудня 2009 року, заклав основи функціонування ЄС на найближчі 15-20 років. Зміни, які були започатковані та відбулися у Європейському Союзі після набуття чинності Лісабонського договору, торкнулися як інституційної системи ЄС, так і системи правових актів (у першу чергу – актів первинного права ЄС).

Серед трансформацій у правовій, політичній та інституційній системах ЄС, викликаних ЛД, важливо акцентувати увагу на посиленні зовнішньополітичного виміру ЄС. Лісабонським договором було внесено зміни до Договору про ЄС (надалі – ДЄС), відповідно до статті 49 якого будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, зазначені в ст. 2

Договору про ЄС, та віддана їй поширенню, може подати заявку на набуття членства у Союзі. Статтею 49 ДЄС прямо передбачено лише два критерії членства в Союзі. Так, держава, що претендує на членство, повинна бути європейською (географічний критерій) та поважати і дотримуватися цінностей, на яких ґрунтується ЄС (ст. 2 ДЄС) (політичний критерій) [3, с.6].

Важливо підкреслити, що Лісабонський договір змінив також усю систему цінностей та цілей ЄС. Цінності ЄС після ЛД набувають нового значення не просто як «віртуальна» правова категорія, а як певний імператив, якого мають чітко дотримуватися держави-члени. До таких цінностей віднесено: людську гідність, рівноправність, свободу, демократію, плюралізм, недискримінацію, солідарність та рівність жінок і чоловіків тощо (ст. 2 ДЄС).

У випадку їх порушення ЄС має право накладати на таку країну певні санкції (ст. 7 п. 1 ДЄС) – позбавлення голосу у міжурядових інституціях тощо. Цілі ЄС відтепер визначатимуть зміст та об'єм наданих йому компетенцій, а також слугуватимуть одним із критеріїв правомірності його дій та рішень його органів (зокрема, у випадку оскарження правових актів ЄС у Суді Європейського Союзу) [2, с.94].

З урахуванням зазначеного навряд чи можна переоцінити значення ЛД як для самого ЄС та його держав-членів, так і для інших країн, які перебувають у «орбіті» політичного впливу Європейського Союзу, у тому числі – для України.

Загальновідомо, що підписання угоди про Асоціацію України з ЄС, зокрема її економічної частини 27 червня 2014 року стало однією з знакових подій для України, оскільки було створено не тільки правову основу нового етапу відносин з ЄС, а й фактично визначено індикатори прогресу у цьому напрямку.

Угода про асоціацію, зокрема Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (надалі – це ПВЗВТ) стала дієвим інструментом зближення України та ЄС. Угода укріплює політичні й економічні відносини і просуває спільні цінності. З 2014 року Україна намагалася реалізувати амбітну програму реформ задля пришвидшення економічного зростання та покращення рівня життя громадян. Відтоді ЄС і його фінансові інституції виділили на підтримку реформ понад 17 млрд. євро у вигляді грантів і кредитів, наданих у залежності від досягнутого прогресу [1].

Після подій 2014-2015 років на сході України, пов'язаних з анексією значної частини території держави, суттєво змінився політичний та економічний контекст відносин України з ЄС, оскільки «головним трансформаційним фактором, що було спровоковано ззовні, був розрив торговельно-економічних зв'язків з Російською Федерацією, яка до цього була найбільшим економічним партнером України. Швидка переорієнтація вітчизняної продукції в складній ситуації на ринки ЄС зіграла вирішальну роль у відносно швидкому економічному підйомі» [4].

З 1 вересня 2017 року повністю набула чинності Угода про асоціацію, включаючи ПВЗВТ, що виступає інструментом та, водночас, методологією зближення України з ЄС. Це означає, що обсяг політичних амбіцій ПВЗВТ вже не обмежується фрагментарними змінами у торговельних відносинах України з ЄС, а закладає основу для комплексної модернізації її економіки. Конкретними засобами реалізації цих амбітних цілей є відкриття ринків, узгодження нормативних положень, гармонізація стандартів та технічних норм регулювання у різних сферах економіки України у відповідності до *Acquis communautaire*.

Новим напрямом взаємодії України та ЄС, можливим саме завдяки визнанню міжнародної правосуб'єктності ЄС на підставі ЛД, стала співпраця у політико-безпековій сфері. Хоча політична частина Угоди про асоціацію мала декларативний, рамковий характер, не містила чітких вимог та конкретних планів імплементації, це все одно сприяло поступовому посиленню діалогу Україна – ЄС у політико-безпековій сфері, метою якого було визначено «політичну асоціацію».

Політична асоціація України з ЄС, поруч з економічною інтеграцією, є «серцевиною», «ядром», головною метою самої Угоди як такої. Саме тому вона [«політична асоціація»] безпосередньо залежатиме «від досягнень України в забезпеченні поваги до спільних цінностей і прогресу в наближенні з ЄС у політичній, економічній та правовій сферах [6, с.45].

Ми всі є свідками жахливих подій військової агресії Російської Федерації проти України, які свідчать, що Україна «заплатила» страшну, незбагненну ціну за свою солідарність з європейською системою правових цінностей, за свій намір реалізувати свій суверенний вибір у зовнішньополітичному вимірі. Факт війни та її соціальні, політичні та правові наслідки ще будуть проаналізовані у межах наукового дискурсу міжнародного права. Але вже тепер стало очевидним, що Україна продемонструвала відповідність нашого суспільства критеріям членства у Європейському Союзі. Саме тому 28 лютого 2022 р., за 4 дні після початку російської агресії, Україна офіційно подала до Брюсселя заявку про вступ до ЄС та висловила сподівання, що ЄС, зважаючи на обставини, зможе швидко розпочати процедуру.

Недарма Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн підкреслила, що йдеться про пришвидшену процедуру, оскільки

відносини України та ЄС є настільки розвинутими, що Брюссель не потребує відповідей. Як відомо, неформальний саміт ЄС 11 березня дав політичну згоду на те, щоб Єврокомісія розпочала процедуру розгляду заявки України [5].

Таким чином, аналіз динаміки відносин України з ЄС з часу набуття чинності Лісабонським договором свідчить про наступне: 1) Лісабонський договір більш чітко та імперативно (у порівнянні з попередніми договорами «первинного права ЄС») визначив спільні європейські цінності – основу єднання держав-членів, запоруку спільного діалогу, які є актуальними і для України; 2) підписання та набуття чинності Угоди про асоціацію стало не просто логічним підсумком попереднього періоду європейської інтеграції України, а також інструментом та методологією системних реформ задля досягнення у майбутньому «політичної асоціації» та «економічної інтеграції» з ЄС; 3) на фоні суттєвих зрушень у царині «економічної інтеграції» реалізація політичної асоціації України з ЄС протягом останніх років носила здебільшого повільний, декларативний характер, імперативно не врегульований, заснований на зобов'язаннях дотримуватися та просувати спільні цінності; 4) вторгнення Російської Федерації на територію суверенної України, героїчне протистояння України збройній та інформаційній агресії Росії сприяли надзвичайній консолідації української нації навколо спільних правових цінностей – поваги до людської гідності, верховенства права та суверенітету, що стало безпрецедентним доказом відповідності України європейським критеріям членства та в очах наших європейських партнерів змінило раніше існуючий динамічний баланс ставлення до України зовнішньополітичну роль якої оцінювали у діапазоні між двох концепцій: «інтеграції до складу Євросоюзу та стабілізації поза його межами» [6, с. 51].

Європейський Союз та держави-члени роблять все можливе, щоб допомогти Україні, надаючи високий рівень підтримки та ухвалюючи безпрецедентні політичні рішення.

Список використаних джерел

1. Відносини між ЄС та Україною: інформаційна довідка. The European External Action Service (EEAS). URL: https://www.eeas.europa.eu/node/410497_uk.
2. Краєвська О., Утко Г. Трансформація інституційно-правової системи ЄС за Лісабонським договором. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2012. Випуск 30. С. 93–102. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/VLNU_Mv_2012_30_13.pdf
3. Лісабонська угода (договір про реформування Європейського Союзу): Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29057.pdf>.
4. Ремінський М. М., Петренко К.В. Динаміка та розвиток зовнішньо-торгівельних відносин Україна-ЄС, в процесі євроінтеграції України. *Міжнародна економіка*. 2020. № 14. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/205845>.
5. Стець А. Заявку на вступ України до ЄС планують розглянути вже цього літа. *Zaxid.net*. URL: https://zaxid.net/evrosoyuz_peredav_kiyevu_opituvalnik_dlya_otrimannya_statusu_kandidata_n1540641.
6. Україна – ЄС: шлях до політичної асоціації. Центр Разумкова. К, 2021. 120 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf.

